

Sebestyén Mátyás:

Cidri

A tulajdonképeni nevére senki sem volt kíváncsi. Mindenki úgy hívta, hogy Cidri. Ráadták csúfságból, mint valami bohócruhát, amelyet aztán muszáj hordani.

Persze, kezdetben roppant haragudott miatta. No de, ki örül a csúfnevének?! Bizony, sok orr megbűnhődött és sok nyakleves elcsattant a Cidrizésért.

Elég volt csak odakiáltani neki:

— Cidri!

Akkor aztán fuss, ahogy csak a lábod bírja! Képes volt két-három utcán végigkergetni a csúfolódót. És add ki neki, ha utólérte.

De később hozzátörődött és nem mutatta, hogy valami túlságosan haragszik miatta.

En akkor ismerkedtem össze vele, amikor már megszelídült. Amikor már nem verte be senkinek sem az orrát és amikor már nem kergetett meg senkit sem a Cidri miatt.

Ő, sok-sok mindent megszokik az ember. Az egyik a sántaságot, ha levágják a lábát, a másik a vakságot, ha elveszti a szemevilágát. És mi is megszokjuk azt, hogy Karcsinak, Misinek, vagy Lacinak neveznek bennünket. Noha kezdetben talán jobban szeretnénk más nevet viselni. Mondjuk: Miklós nevet, mint Toldi Miklós, vagy Márkó nevet, mint Krályevics Márkó.

Mondom, Cidri is megszokta, hogy őt mindenki Cidrinek nevezte és most már nem vert meg senkit, ha csúfnevéen szólította.

No de miért hívták Cidrinek?

Ezt sem kutatta senki. A Cidri Cidri és kész. Mint ahogy a Jancsi is Jancsi, vagy a Pista is Pista. És senki sem töpreng azon, hogy miért.

Hanem én most mégis csak elmondom, hogyan ragadt rá csúfneve.

Akik régóta ismerik azt mondják, hogy sosem volt meleg ruhája. De ez nem is baj nyáron, amikor mezitláb, ingben lehet szaladgálni. Csakhogy eljön ám a tél is...

Cidrinek nem voltak szülei. Korán árvaságra jutott. Öregapja nevelte, aki koldulni járogatott és kunyhóban lakott, kinn a szőlők közt.

Mikor hétéves lett Cidri, öregapja beíratta őt az iskolába.

Hosszú, sovány gyerek volt, legmagasabb az osztályban és a leg-rongyosabb is.

Társai először megbámulták. Aztán csakhamar csúfolni kezdték. Hogy nagy a haja! Mért nem nyiratkozik meg? Retkes a lába! Mért nem mossa meg? Rongyos a ruhája üllepe! Mért nem foltoztassa meg?...

És baja volt mindig a tanítóval is. Nem volt palatáblája, nem volt ceruzája, nem volt irkája, nem volt Ábécés-könyve... És nem tudta a leckét sem.

A tanító már a második héten az utolsó padba ültette, a szamarak padjába. Ez a pad ott volt a kályha mellett és nem ült benne más csak ő. Persze, először szégyelte, hogy idekerült, de később beletörődött. Sőt örült is neki. Különösen, mikor hidegre fordult az idő és begyújtottak a kályhába. Nem volt télikabátja, sem meleg ruhája, sem rendes lábbelije, majd megette az isten hidege. Odahúzódott közel a kályhához és úgy didergett, hogy a fogai vacogtak. Csakhamar ő lett a kályha fűtője. Ő gondoskodott arról, hogy a szén ki ne fogyjon a kosárból és hogy a kályhában égjen a tűz. Örült ennek a foglalkozásnak és ezen a téren nem is mulasztott semmit. Annál több baja volt a leckével. Sehogy sem fogott rajta a tanulás. Négyszer járta az első osztályt, ha kinyílt az idő ki-kimaradozott az iskolából és nem tanult meg még írni-olvasni sem. A füle majd mindig be volt dugva vattával: valami makacs fülbetegsége volt, folyt a füle és rosszul hallott. Fülbaját elhanyagolta, nem orvosoltatta. De nem is törődött vele senki. A tanítónak az volt a véleménye, hogy nem a lustaság, hanem a szellemi fogyatékoság oka annak, hogy semmire sem halad a tanulásban. Így aztán nem is foglalkozott vele komolyan.

Egyszer, egy szigorú téli napon, kialudt a tűz a kályhában. Az osztályban hideg volt.

— Te didergős, te cidris, te... Mért hagyta a tüzet kialudni?...

És ő ekkor fölállt, anélkül, hogy a nevéen szólította volna a tanító. Állt, állt lesütött szemmel és némán, mint a tettenért bűnös, aki rémségesen szégyenli, hogy rajtafógták.

A tanító mosolyogva nézte és a fejét csóválta.

Az osztály pedig nevetni kezdett.

Ő hallgatott. Fázott, didergett.

— Ül le... te, cidri!...

Ettől-kezdve mindenki didergősnek, cidrisnek hívta az osztályban. S így lett aztán belőle „Cidri“.

— Cidri, tégy a kályhára!

— Cidri, merre csavarogtál a múlt héten, mért nem jöttél iskolába?

— Cidri, már megint nem tudsz semmit!

Így beszélt vele a tanító.

És a gyerekek így jelentették a tanítónak:

— A Cidri beverte Káposztás Anti orrát!

— A Cidri megpofozta Jánosi Ferkót!

— A Cidri beütötte az ablakot!

Éképpen ragadt rá a csúfneve, a Cidri.

Már nem járt iskolába, amikor én összeismerkedtem vele.

Tél volt akkor, kemény tél. Az utakat és a háztetőket vastag hóréteg fődte és szorgalmasan füstöltek a kémények.

Tizenkét éves volt már akkor Cidri, olyan idős mint én.

Éppen az iskolából mentem hazafelé, amikor elébem toppant.

— Adj egy dinárt! — mondotta.

Megrökönyödve néztem rá.

Hosszabb volt tőlem legalább egy fejjel és persze erősebb is nálamnál. Valami suszterinasnak véltem, akinek az a kedve szottyant, hogy eldángáljon. Nagyon rossz ruha volt rajta és a lábán hitvány cipő. Erősen fázott, didergett, „cidrizett“.

Csak néztem rá, miközben az járt az eszemben, hogyan iszkoljak meg tőle.

De erre nem volt kilátás. Utolérne csakhamar és meghempergetne a hóban. Milyen jó lenne, ha volna most egy dinárom! Belenyomnám a markába és — usgyi!

— Adj egy dinárt, te! — ismételte meg.

— Nincs.

— Muti a zsebedet!

Most aztán mégjobban megijedtem.

Ha belenyúl a zsebembe, megtalálja a gyöngyháznyelű kisbicskát. Akkor aztán fuccs a kisbicskának. Pedig nem is az enyém, hanem apámé. Elcsenytem tőle ceruzát faragni.

Elővettem a radirgumimat.

— Ezt neked adom — és nyújtottam feléje.

— Dinár köll!

— Nincsen dinárom.

— Hazudsz!

S már át is fogott és kutatni kezdte a zsebeimet.

Jaj, most mindjárt megtalálja a kisbicskát!...

Meg is találta. Kivette a zsebemből.

— A tied? — nézegette.

— Nem, hanem apámé.

— Szép kisbicska. Gyöngyháznyelű. Jó fog?

— Nem éppen — lóditottam, hogy kisebb kedve legyen elyenni tőlem.

Kinyitotta. Végighúzta hüvelykujját az élén.

— Elég jó éles — mondta és visszaadta.

Örömmel rejtettem a zsebembe.

S most már kezdtem jó szívvel lenni hozzája. Szerettem volna megajándékozni valamivel. De nem volt nálam semmi olyasmi. A radir nem kell neki. Pedig jó, négyszögletes radir, kiviszi a tintát is és alig használtam még.

Az hittem cigarettára kell a dinár neki, azért így szóltam:

— Gyere velem. Majd hozok ki cigarettát — s gondoltam, majd csempészek néhányat apám fiókjából.

— Hol laktok, messzire?

— Nem. Itt a másik utcában. Jössz?

— Gyüvök. De nem köll cigaretta.

— Hát?

— Hozzá ki inkább kinyeret.

— Jó, hozok. No gyere.

Ekkor két ismeretlen gyerek ment el mellettünk. Az egyik oda-
szólt neki:

— Szerbusz, Cidri! Nem fázó?

Ő nem válaszolt, csak mérgesen rájuk nézett.

Azok visszafordultak és aki az imént köszönt neki, nevetve kérdezte:

— Hogy vagy, Cidri?

— Cidri, gyere fütteni — mondta a másik.

— Belétek vágok! — fenyegetőzött most már és az arca pirosra vált a haragtól.

Mikor vihogva odébbálltak a kötekedők, megkérdeztem tőle:

— Téged Cidrinak hívnak?

— Á, csak úgy csúfolnak — válaszolta őszintén.

Jókora darab kenyeret hoztam ki. Nagyon megörült neki. Mindjárt beleharapott.

— Majd hónap hozok egy cinkét, jó? — ígérte.
 — Jó lesz, hozzá.
 Így barátkoztunk össze.
 És másnap hozott egy cinkét, csakugyan.
 Ekkor behívtam hozzánk. Anyám éppen kenyeret sütött. Kukorica-
 izikkel jól befűtött a banyakemencébe.
 Mindketten odaültünk a padkára melegedni.
 Apám a cinkét beletette kalitkába. A kis cinke félenken ugrándo-
 zott benne.
 — Maj meglátod, hogy milyen szépen fűtül; ha maj megszokik —
 mondotta az új barátom.
 Anyám hozott be lepényt. Cidrinek is tört belőle.
 Ekkor mondta el Cidri, hogy nem élnek a szülei. Csak, öregapja van,
 aki kéregetni jár, mert olyan vén és gyöngé már, hogy nem tud dolgozni.
 — Nincs télikabátod? — kérdezte az anyám tőle.
 — Nincsen.
 — Cipőd sincs másik?
 — Nincsen.
 Anyám szánakozva végignézett rajta.
 — Mért van a füled bedugva? — kérdezte azután.
 — Folyik.
 — Fáj is?
 — Szokott. De mostan nem fáj.
 — Péter — szólt anyám hozzám.
 — Tessék! — nöztem rá.
 — Elmész majd öreganyádhó, oszt megmondod neki, hogy gyűjjön
 el hónap délután, akarok vele beszélni. És hozza el a rózsafüzért is.
 — Igenis, édesanyám.
 Most Cidrire nézett.
 — Gyere el te is, de okvetlen — mondta neki.
 — Jó maj elgyűvök — ígérte.
 És el is jött másnap, alighogy hazaértem az iskolából. Ott volt már
 öreganyám is.
 — Gyere csak ide — mondta Cidrinek.
 Az hozzá lépett.
 — Mutasd a füledet!
 Odatartotta a vattával bedugott fülét.
 Jó nagy füle volt Cidrinek és retkes is. Piszkos vatta volt benne,
 amelyet a fülfolyadék sárgásbarnára festett. És bele volt ragadva a fü-
 lébe. Mintha csirizzel ragasztották volna bele.
 Úgy nézte öreganyám a beteg fülét Cidrinek, mint valami híres
 fülorvos.
 — Régóta folyik? — kérdezte.
 — Régóta.
 — Fáj is?
 — Persze. De nem mindig.
 — Örzse! — szólt anyámnak. — Add csak ide azt pléhtányért. Meg
 add ide a vizesbögrét is és vegyél ki a fiókból egy kanalat.
 Míg anyám ezt a kérését teljesítette, addig ő a nyakába akasztotta
 a nagy rózsafüzért, amelyet csak akkor hordott magával, ha valamilyen
 betegséget ráolvasással meg akart gyógyítani. Híres volt ő erről a tu-
 dományáról és sok lisztet, zsírt, szalonnát, tojást és miegyebet kere-
 sett vele.

— Tedd össze a kezedet — mondta Cidrinek.

Cidri készségesen engedelmeskedett.

— Mondd szépen utánam: az atyának...

Cidri hűségesen ismételte végig.

Olyan érdekesen éneklő hangon mondta az imádságot öreganyám után, hogy nevetni szerettem volna. De hát sajnáltam Cidrit. Aztán meg féltem is, hogy megsérteném öreganyámat. Akkor pedig apám egész biztosan jól elnászpágolna, hogy én csúfot üzök öreganyám tudományából.

Azért inkább arra gondoltam, hogy jó volna hőembert csinálni és így nem nevettem el magamat. Pedig roppantul csiklandozott Cidri éneklő hangja.

Öreganyám imádkozás közben három kanálnyi vizet töltött a tányérba. Aztán erre a vízre háromszor keresztet vetett, mint mikor a pap áldást oszt. Majd belemártotta a hüvelykujját a tányérba és a vizes ujjával végigsímogatta beteg fülét Cidrinek. Ezt is háromszor ismételte. Mikor az imádkozással készen voltak, öreganyám megint belemártotta hüvelykujját a tányérba és újból megkenté háromszor a vizes hüvelykujjával Cidri beteg fülét. A maradék vizet pedig az arcára lötytyintette Cidrinek.

Ha megbetegedtem, engem is ekképpen gyógyított. Én ilyenkor leginkább azért imádkoztam, hogy minél kevesebb víz maradjon a tányérban. Ugyanis nem szerettem ennek a gyógyítási módnak azt a részét, hogy a maradék vízzel arcul-lötytyentik a beteget. De úgylátszik, öreganyám sajnálta kárbaveszni a gyógyerejű vizet.

Azután anyám melegvizet hozott be a mozdótálya.

— Mosd meg jól a füledet, meg a nyakadat is — mondotta Cidrinek.

Ő boldogan engedelmeskedett. Bizott benne erősen, hogy a füle most meggyógyul. És én is bíztam benne.

Ez volt az első komoly „orvoslása” beteg fülének és talán az utolsó is...

De bizony nem gyógyult meg a Cidri füle. Nem ért annak a ráolvasás semmit sem...

Évek múltán annyira elhatalmasodott a fülbaja, hogy tán még a legjobb szakorvos sem tudott volna rajta segíteni.

...Valamelyik nap kinn jártam a temetőben.

Megálltam egy régi sírhant előtt. Elolvastam a fejfára vésett sorokat. Alig látszottak már a betűk rajta. Talán el sem tudtam volna olvasni azokat, ha nem tudnám ki fekszik a sírban.

Ez állt rajta:

Itt nyugszik Iccés Béla, élt 17 évet, meghalt 1929 október 24-én.
Szegény Cidri!

Már csak ez a fejfa őrzi emlékedet és én tudom a nevedet. Emlékszik-e még rád valaki?

A Cidrire...